Europos Parlamentas
2024-2029

Užsienio reikalų komitetas

2025/2019(INI)

10.2.2025

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl 2023 ir 2024 m. Komisijos ataskaitų dėl Kosovo
(2025/2019(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Riho Terras

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 9

PRIEDAS. SUBJEKTAI AR ASMENYS, IŠ KURIŲ PRANEŠĖJAS GAVO INFORMACIJOS 10

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl 2023 ir 2024 m. Komisijos ataskaitų dėl Kosovo
(2025/2019(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Kosovo stabilizacijos ir asociacijos susitarimą (SAS)[1], kuris įsigaliojo 2016 m. balandžio 1 d.,

– atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 15 d. Kosovo narystės Europos Sąjungoje prašymą,

– atsižvelgdamas į 2022 m. gegužės 12 d. Kosovo paraišką dėl narystės Europos Taryboje,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos ir Kosovo bendrąjį susitarimą dėl Kosovo dalyvavimo Sąjungos programose bendrųjų principų[2], kuris galioja nuo 2017 m. rugpjūčio 1 d.,

– atsižvelgdamas į 2021 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/1529, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP III)[3],

– atsižvelgdamas į 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1449, kuriuo nustatoma Vakarų Balkanų reformų ir ekonomikos augimo priemonė[4],

– atsižvelgdamas į 2003 m. birželio 19–20 d. Salonikuose vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime pateiktas pirmininkavusios valstybės narės išvadas,

– atsižvelgdamas į 2023 m. gruodžio 13 d. ir 2024 m. gruodžio 18 d. Briuselyje vykusių ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimų deklaracijas,

– atsižvelgdamas į 2014 m. rugpjūčio 28 d. pradėtą Berlyno procesą,

– atsižvelgdamas į 2020 m. vasario 5 d. Komisijos komunikatą „Stojimo proceso stiprinimas. Įtikima ES perspektyva Vakarų Balkanų šalims“ (COM(2020)0057),

– atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 6 d. Komisijos komunikatą „Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planas“ (COM(2020)0641),

– atsižvelgdamas į 2023 m. lapkričio 8 d. Komisijos komunikatą „2021 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2023)0690) ir prie jo pridėtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „2023 m. ataskaita dėl Kosovo“ (SWD(2023)0692),

– atsižvelgdamas į 2023 m. lapkričio 8 d. Komisijos komunikatą „Naujas Vakarų Balkanų

[1] OL L 71, 2016 3 16, p. 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2016/342/oj.
[2] OL L 195, 2017 7 27, p. 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2017/1388/oj.
[3] OL L 330, 2021 9 20, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
[4] OL L, 2024/1449, 2024 5 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

ekonomikos augimo planas“ (COM(2023)0691),

– atsižvelgdamas į 2024 m. kovo 20 d. Komisijos komunikatą dėl plėtrai pasirengti skirtų reformų ir politikos peržiūrų (COM(2024)0146),

– atsižvelgdamas į 2024 m. spalio 30 d. Komisijos komunikatą „2024 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2024)0690) ir prie jo pridėtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „2024 m. ataskaita dėl Kosovo“ (SWD(2024)0692),

– atsižvelgdamas į 2023 m. gegužės 31 d. ir 2024 m. birželio 13 d. Komisijos pateiktus Kosovo ekonominių reformų programos apžvalgą ir šalių vertinimus,

– atsižvelgdamas į 2023 m. gegužės 16 d. Tarybos priimtas ES, Vakarų Balkanų ir Turkijos dialogo ekonomikos ir finansų klausimais bendras išvadas ir 2024 m. gegužės 14 d. Tarybos priimtas ES, Vakarų Balkanų partnerių ir Turkijos, Sakartvelo, Moldovos Respublikos ir Ukrainos dialogo ekonomikos ir finansų klausimais bendras išvadas,

– atsižvelgdamas į 1999 m. birželio 10 d. JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244, 2010 m. liepos 22 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo patariamąją nuomonę dėl vienašališko Kosovo nepriklausomybės paskelbimo suderinamumo su tarptautine teise ir 2010 m. rugsėjo 9 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 64/298, kuria pripažįstamas Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonės turinys ir kurioje teigiamai vertinamas ES pasirengimas sudaryti geresnes sąlygas Serbijos ir Kosovo dialogui,

– atsižvelgdamas į 2013 m. balandžio 19 d. pirmąjį susitarimą dėl Serbijos ir Kosovo vyriausybių santykių normalizavimo principų ir 2015 m. rugpjūčio 25 d. susitarimus, taip pat į vykstantį ES tarpininkaujamą dialogą dėl santykių normalizavimo,

– atsižvelgdamas į 2023 m. vasario 27 d. Briuselio susitarimą, 2023 m. kovo 18 d. Ochrido pagrindų susitarimą ir jo įgyvendinimo priedą,

– atsižvelgdamas į 2023 m. birželio 5 d. Tarybos sprendimą (BUSP) 2023/1095, kuriuo iš dalies keičiami Bendrieji veiksmai 2008/124/BUSP dėl Europos Sąjungos teisinės valstybės misijos Kosove (EULEX KOSOVO)[5], ir kuriuo misijos trukmė buvo pratęsta iki 2025 m. birželio 14 d.,

– atsižvelgdamas į 2023 m. balandžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2023/850, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorės sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašus (Kosovas)[6],

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos rinkimų stebėjimo misijos galutinę ataskaitą dėl 2021 m. Kosovo vietos savivaldos rinkimų,

– atsižvelgdamas į ketvirtąjį Europos Sąjungos ir Kosovo stabilizacijos ir asociacijos tarybos susitikimą, surengtą 2021 m. gruodžio 7 d. Briuselyje,

[5] OL L 146/22, 2023 6 6, p. 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2023/1095/oj.
[6] OL L 110, 2023 4 25, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/850/oj.

– atsižvelgdamas į ankstesnes EP rezoliucijas dėl Kosovo,

– atsižvelgdamas į 2024 m. gruodžio 9 d. vykusiame ES ir Kosovo stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto 12-ajame posėdyje priimtas bendras rekomendacijas,

– atsižvelgdamas į organizacijos „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksą,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi plėtros politika yra viena veiksmingiausių ES užsienio politikos priemonių ir viena sėkmingiausių politikos priemonių, kuriomis skatinamos ir remiamos esminės reformos;

B. kadangi demokratija ir teisinė valstybė yra pagrindinės vertybės, kuriomis grindžiama ES;

C. kadangi kiekviena plėtros šalis vertinama pagal jos nuopelnus, o stojimo tvarkaraštį ir pažangą lemia būtinų reformų įgyvendinimas;

D. kadangi ES yra didžiausia finansinės paramos Kosovui teikėja;

Įsipareigojimas siekti narystės ES

1. palankiai vertina Kosovo įsipareigojimą siekti narystės ES, atspindintį aiškų strateginį geopolitinį pasirinkimą, ir tvirtą jo piliečių paramą europiniam Kosovo keliui;

2. pakartoja esąs tvirtai įsitikinęs, kad Kosovo ateitis yra ES ir kad visos pastangos išvesti Kosovą iš vadinamosios pilkosios zonos yra naudingos tiek Kosovo, tiek ES žmonėms, ypač atsižvelgiant į didėjančią konkurenciją su autoritariniais režimais;

3. remia Kosovo paraišką dėl narystės ES; ragina valstybes nares, kurios dar nėra pripažinusios Kosovo nepriklausomybės, nedelsiant tai padaryti;

4. palankiai vertina vizų režimo liberalizavimą, dėl kurio susitarta 2022 m. gruodžio mėn. ir kuris taikomas nuo 2024 m. sausio 1 d., kaip apčiuopiamą vis glaudesnių Kosovo santykių su ES rezultatą;

5. atkreipia dėmesį į apčiuopiamą pažangą teisingumo, laisvės ir saugumo, kovos su organizuotu nusikalstamumu ir veikiančios rinkos ekonomikos srityse; apgailestauja, kad pažanga teisinės valstybės srityje tebėra ribota;

6. palankiai vertina Kosovo vykdomą suderinimą su ES užsienio ir saugumo politika, ypač jo griežtą Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pasmerkimą ir ES ribojamųjų priemonių Rusijai ir Baltarusijai įgyvendinimą;

7. ragina nedelsiant panaikinti ES priemones prieš Kosovą, kurios nebėra pagrįstos ir

prieštarauja pademonstruotam Kosovo įsipareigojimui puoselėti Europos vertybes ir derinti savo politiką su ES politika;

8. pakartoja, kad remia Kosovo paraišką dėl narystės Europos Taryboje ir šalies planą prisijungti prie NATO partnerystės taikos labui programos;

Demokratija ir teisinė valstybė

9. palankiai vertina didelę pažangą įgyvendinant daugumą ES rinkimų stebėjimo misijos ilgalaikių rekomendacijų ir pateikiant konsensusu grindžiamą įstatymą dėl visuotinių rinkimų; pažymi, kad tai yra tinkamas pagrindas surengti demokratinius rinkimus laikantis tarptautinių ir regioninių standartų; pažymi, kad, reaguodama į Kosovo prezidento kvietimą, Europos Sąjunga išsiuntė ES rinkimų stebėjimo misiją, įskaitant Europos Parlamento narių stebėtojų delegaciją, stebėti 2025 m. vasario 9 d. Kosovo parlamento rinkimų;

10. palankiai vertina tai, kad priimtas įstatymas dėl specialiosios prokuratūros, ir pažangą nagrinėjant korupcijos bylas, kartu pabrėždamas, kad rezultatams vis dar daro poveikį riboti ištekliai ir nešališkumo trūkumas;

11. susirūpinęs pažymi, kad Kosovo reitingas korupcijos suvokimo indekse tebėra nepatenkinamas; pabrėžia, kad norint įgyti žmonių pasitikėjimą reikia ne tik teisėkūros reformų, bet ir akivaizdžių rezultatų tiriant korupcijos atvejus, vykdant baudžiamąjį persekiojimą ir nuteisiant už juos;

12. reiškia didelį susirūpinimą dėl sisteminio Kosovo teisminių institucijų pažeidžiamumo, visų pirma susijusio su teisingumo sistemos nepriklausomumu ir valdžios padalijimo principo laikymusi; pakartoja, kad yra susirūpinęs dėl vėlavimų teismo procesuose ir vyriausybės pareigūnų reiškiamos kritikos dėl teismo sprendimų pavienėse bylose;

13. palankiai vertina Kosovo serbų dalyvavimą parlamento rinkimuose ir ragina jų išrinktus atstovus aktyviai dalyvauti Kosovo teisėkūros sistemoje, siekiant užtikrinti klestinčią Kosovo ateitį;

14. pažymi, kad nuolat didėja su organizuotu nusikalstamumu susijusių kaltinimų ir nuosprendžių skaičius, tačiau pabrėžia, kad prokuratūra ir policija turi stiprinti bendrus veiksmus prieš nusikalstamas grupuotes ir tinklus; reiškia susirūpinimą dėl saugumo problemų Kosovo šiaurėje, ypač po 2023 m. rugsėjo mėn. išpuolio Banjskoje, dėl kurio reikėjo didelių policijos išteklių;

15. dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą išlaikyti ir stiprinti bendradarbiavimą su Kosovo Asamblėja ir jos nariais remiant demokratinius procesus, susijusius su Kosovo europiniu keliu, naudojantis esamomis Parlamento paramos demokratijai priemonėmis ir iniciatyvomis; mano, kad ši partnerystė gali būti atgaivinta ir toliau stiprinama po 2025 m. vasario 9 d. rinkimų;

16. smerkia 2024 m. lapkričio mėn. pabaigoje Kosovo šiaurėje įvykusius rimtus saugumo incidentus; rimčiausias iš jų įvyko netoli Vragės gyvenvietės Zubin Potoke, kur sprogstamieji įtaisai padarė žalą pagrindiniam Ibero-Lepenco sistemos kanalui; reiškia paramą Kosovo institucijoms atliekant išsamų šių nusikalstamų veikų tyrimą, kad

kaltininkai galėtų būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn;

Pagrindinės laisvės ir žmogaus teisės

17. pažymi, kad Kosovas turi reikiamą institucinę struktūrą žmogaus teisėms skatinti ir apsaugoti; vis dėlto pabrėžia, kad žmogaus teisių apsauga tebėra silpna dėl ribotų žmogiškųjų ir finansinių išteklių;

18. atkreipia dėmesį į Kosovo pliuralistinę žiniasklaidos aplinką ir pabrėžia Nepriklausomos žiniasklaidos komisijos, kurios savarankiškumas priimant sprendimus turi būti griežtai užtikrintas, vaidmenį; ragina užtikrinti didesnį skaidrumą žiniasklaidos nuosavybės ir finansavimo srityje, siekiant padidinti žiniasklaidos nepriklausomumą ir pliuralizmą;

19. reiškia didelį susirūpinimą dėl to, kad labai padaugėjo išpuolių prieš žurnalistus ir strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP bylos);

Susitaikymas ir geri kaimyniniai santykiai

20. palankiai vertina Kosovo dalyvavimą keliose regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose ir ragina jį dėti daugiau pastangų susitaikymo srityje ir ieškoti ankstesnių ginčų sprendimų;

21. pakartoja, kad visapusiškai palaiko ES tarpininkaujamą dialogą, ir palankiai vertina Peterio Sørenseno paskyrimą ES specialiuoju įgaliotiniu Belgrado ir Prištinos dialogui;

22. pakartoja, kad svarbu, jog Kosovo ir Serbijos valdžios institucijos konstruktyviai bendradarbiautų, kad būtų pasiektas išsamus teisiškai privalomas santykių normalizavimo susitarimas; ragina Kosovą ir Serbiją vengti vienašalių veiksmų, kurie galėtų padidinti įtampą; ragina laikytis visų ankstesnių susitarimų ir juos visapusiškai įgyvendinti, be kita ko, įsteigti savivaldybių, kuriose serbai sudaro gyventojų daugumą, asociaciją arba bendriją; ragina derybų šalis atkurti visapusišką visų Kosovo institucijų veikimą;

23. tikisi, kad Kosovas ir Serbija visapusiškai bendradarbiaus ir imsis visų būtinų priemonių, kad 2023 m. teroristinio išpuolio Banjskoje vykdytojai būtų sulaikyti ir greitai patraukti baudžiamojon atsakomybėn; apgailestauja dėl to, kad Serbija iki šiol nepatraukė baudžiamojon atsakomybėn kaltininkų, visų pirma partijos „Srpska Lista“ pirmininko pavaduotojo Milano Radoičićiaus; pabrėžia, kad teroristinio išpuolio Zubin Potoke kaltininkai taip pat turi būti nedelsiant patraukti atsakomybėn ir stoti prieš teismą;

24. ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisiją imtis aktyvesnio vaidmens vadovaujant dialogo procesui; ragina stiprinti Europos Parlamento vaidmenį tarpininkaujant dialogui;

25. smerkia visus veiksmus, kurie kelia pavojų stabilumui ir kelia grėsmę susitaikymo procesui, įskaitant įtampą Kosovo šiaurėje; pabrėžia, kad abi šalys turi visapusiškai įgyvendinti visus pasiektus susitarimus ir vengti vienašalių veiksmų, kurie galėtų

eskaluoti įtampą; ragina Kosovo policiją užtikrinti, kad ji visapusiškai laikysis visų teisinės valstybės ir žmogaus teisių reikalavimų, ir užtikrinti, kad Kosovo šiaurėje būtų dislokuotos etniniu požiūriu reprezentatyvios pajėgos, visiškai atitinkančios teisinius reikalavimus; primena bendrą visų Kosovo žmonių atsakomybę už taikos išlaikymą ir teisinės valstybės principų laikymąsi;

Socialinės ir ekonominės reformos

26. palankiai vertina aktyvų Kosovo dalyvavimą įgyvendinant naują Vakarų Balkanų ekonomikos augimo planą, kuriuo siekiama stiprinti su ES susijusias reformas ir sumažinti socialinį ir ekonominį atotrūkį tarp ES valstybių narių ir Vakarų Balkanų šalių;

27. palankiai vertina Kosovo padarytą pažangą kuriant veikiančią rinkos ekonomiką ir ragina Kosovą įgyvendinti fiskaliniams uždaviniams spręsti būtinas struktūrines reformas;

28. atkreipia dėmesį į ribotą Kosovo pažangą viešųjų paslaugų skaitmeninės transformacijos srityje; pabrėžia, kad ji turi būti suderinta su ES skaitmeninės srities teisės aktais;

29. primygtinai ragina Kosovo vyriausybę užtikrinti geresnes galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis; pažymi, kad sveikatos priežiūros išlaidos tebėra antros nuo galo regione;

Energetika, aplinka, darnus vystymasis ir junglumas

30. pažymi, kad Kosovas padarė tam tikrą pažangą energijos tiekimo saugumo srityje, tačiau tebėra labai priklausomas nuo pasenusių, labai taršių elektrinių, kurios kelia didelį pavojų sveikatai ir aplinkai; pažymi, kad Kosovas turi užtikrinti laiko požiūriu efektyvų 2022–2025 m. energetikos programos įgyvendinimą, kad būtų pasiekti jo plataus užmojo tikslai;

31. primygtinai ragina Kosovą labiau laikytis išmetamų teršalų ribų, geriau integruoti aplinkosaugos aspektus į sektorių politiką ir priimti būtinas taršos kontrolės ir atliekų tvarkymo priemones, atitinkančias tarptautinius standartus;

°

° °

32. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Europos Vadovų Tarybos pirmininkui, Komisijai, Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams bei Kosovo prezidentui, vyriausybei ir Nacionalinei Asamblėjai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Europos Parlamentas atidžiai stebi politinius ir socialinius bei ekonominius pokyčius Kosove ir, Europos Komisijai parengus pažangos ataskaitą dėl Kosovo, pateikia savo pranešimą. Paskutinį pranešimą Europos Parlamentas priėmė 2023 m. Dabar jis vėl tęs savo metinių pranešimų tradiciją – 2024 m. to padaryti nebuvo įmanoma dėl Europos Parlamento rinkimų ir naujos Komisijos formavimo.

Apibendrinant pasakytina, kad 2023 ir 2024 m. Kosovas padarė didelę pažangą rinkimų reformų, ekonominio atsparumo ir pagrindinių teisių apsaugos srityse. Tačiau tebėra iššūkių, susijusių su teismų reforma, žiniasklaidos laisve, viešojo administravimo veiksmingumu ir viešųjų paslaugų skaitmeninimu. Nuolatinis įsipareigojimas vykdyti visapusiškas reformas ir įtraukų valdymą yra labai svarbus Kosovo pažangai integracijos į Europą kelyje.

Kai kurie Kosovui kylantys iššūkiai yra paveldėtos problemos ir norint jas išspręsti reikia, kad visas regionas dalyvautų platesniame Europos Sąjungos integracijos procese. Deja, Prištinos ir Belgrado dialogas, pradėtas siekiant rasti šalims priimtiną kompromisą, nedavė laukiamų rezultatų. Naujoji Europos Komisija, Europos Parlamentas ir valstybės narės, žinoma, turi padaryti viską, ką gali, kad Prištinos ir Belgrado dialogas būtų tęsiamas su nauja jėga. Todėl naujo specialiojo įgaliotinio Peterio Sörenseno paskyrimas yra labai sveikintinas.

Europos Sąjungos plėtra yra viena iš ES didžiausios sėkmės istorijų ir turi būti tęsiama. Platesnis geopolitinis plėtros tikslas – pašalinti vadinamąsias pilkąsias zonas iš Europos žemėlapio. Dėl didelių pokyčių, įvykusių Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą kontekste, turi padidėti Europos Sąjungos pasirengimas kovoti su konkuruojančiais autoritariniais pasauliniais veikėjais. Tiek Rusija, tiek Kinija parodė, kad turi labai aiškių interesų Vakarų Balkanuose.

Šiame pranešime pranešėjas norėtų pateikti svarbiausių laimėjimų ir iššūkių, su kuriais šiuo metu susiduria ir artimiausioje ateityje susidurs Kosovas, apžvalgą ir Europos Parlamento vertinimą. Aišku, kad šiame pranešime neįmanoma aptarti visų probleminių sričių ir iššūkių. Viena iš svarbių išankstinių sąlygų siekiant parengti šį pranešimą buvo galimybė aplankyti Kosovą vykstant faktų nustatymo misijai ir susitikti su vyriausybės pareigūnais, opozicijos lyderiais ir pilietinės visuomenės atstovais. Rengiant šį pranešimą vyko labai naudingas keitimasis nuomonėmis su įvairių Europos Sąjungos institucijų ir tarptautinių organizacijų atstovais ir už tai pranešėjas yra labai dėkingas.

PRIEDAS. SUBJEKTAI AR ASMENYS, IŠ KURIŲ PRANEŠĖJAS GAVO INFORMACIJOS

Pagal Darbo tvarkos taisyklių I priedo 8 straipsnį pranešėjas pareiškia, kad, rengdamas šį pranešimo projektą gavo informacijos iš šių subjektų ar asmenų:

Subjektas ir (arba) asmuo
European External Action Service (EEAS)

Šį sąrašą parengė ir visą atsakomybę už jį prisiima pranešėjas.

Jeigu sąraše esančių fizinių asmenų tapatybę galima nustatyti pagal jų vardą ir pavardę, jų pareigas arba pagal abu požymius, pranešėjas pareiškia, kad jis atitinkamiems fiziniams asmenims pateikė Europos Parlamento pranešimą dėl duomenų apsaugos Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kuriame išdėstytos jų asmens duomenų tvarkymui taikomos sąlygos ir su tuo tvarkymu susijusios teisės.